

"לבניינה של תורה" – חלק קצ"ד
שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י
--- הישיבה - גוף אחד ---

אשרי מי שתלמודו בידו

ברוך ה' תלמידים רבים בישיבה כתבו בחינה וזכו להרגיש את הרגשת הנועם העליון שבידיעת התורה ושינונה. אשרינו ומה טוב חלקנו, ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו ושם חלקנו מיושבי בית המדרש! הרגשה זו צריכה ללוות אותנו הלאה בהמשך, לתת לנו כוחות ודרבון לעמל התורה.

בהזדמנות זו, אנו שבים ומעודדים את כל מי שחשקה נפשו לזכות בידיעת התורה, בלימוד

התורה כולה להצטרף לרבבות עמך בית ישראל אשר מתחילים מחר במסגרת 'הדף היומי' בלימוד מסכת כתובות, המכונה "הש"ס הקטן"¹, הזדמנות נפלאה לכל הרוצה לגדול בתורה, בהיקף ידיעת התורה, וכולנו הרי רוצים בכך.

מתן תורה – לכלל ישראל

נרצה היום להתייחס לנקודה יסודית מאד, בעזרת קטע נפלא מתוך ספר 'מכתב מאליהו' להגר"א דסלר זצ"ל, שהראה לי אחד מבני הישיבה.

השבת נקרא את פרשת יתרו, נחוה ונחוש את מתן תורה. התורה פותחת ומתארת

מעמד נשגב זה במילים²: "ביום הזה באו מדבר סיני.. ויחן שם ישראל נגד ההר" ופרש"י: "כאיש אחד בלב אחד", חונים שם עם ישראל באחדות נפלאה, אחדות שמביאה את מתן תורה לעמ"י³. במגילת אסתר כתוב⁴: "קִיְמוּ וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל-יִרְעָם" ודרשו חז"ל⁵ "הדור קבלוה בימי אחשורוש". גם שם, קבלת התורה

מרצון נבעה מהאחדות המיוחדת שהגיעו אליה עם ישראל.⁶ מתן תורה מתאפשר ע"י אחדות, מתן תורה מתאפשר למציאות של 'כלל ישראל'. לכן, כך ביאר המהר"ל⁷, לא זכו האבות הקדושים למתן תורה בימיהם, על אף מעלתם הנשגבה, משום שעוד לא הייתה מציאות של 'כלל ישראל'. כשבני ישראל יוצאים

מתן תורה מתאפשר ע"י אחדות. מתן תורה מתאפשר למציאות של 'כלל ישראל'.

² שמות פרק יט א'-ב'.

³ אור החיים הקדוש שם: "...אכן כוונת הכתוב הוא להקדים ג' ענינים הם עקרי ההכנה לקבלת התורה שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה...וענין ג' הוא בחינת ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים לא שיהיו בד בבד שעליהם אמר הכתוב (ירמיה ג) חרב אל הבדים (ברכות ס"ג א), אלא יתועדו יחד ויחדדו זה לזה ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר ויחן שם ישראל לשון יחיד שנעשו כולן יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראוים לקבלת התורה:

⁴ אסתר פרק ט פסוק כז

⁵ שבת דף פח עמוד א': "אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשורוש. דכתיב 'קימו וקבלו היהודים', קיימו מה שקיבלו כבר". ופירש רש"י ד"ה בימי אחשורוש: "מאבת הנס שנעשה להם".

⁶ הרמזיה בפסוק⁶: "וְקַבְּלוּ הַיְהוּדִים אֶת אֲשֶׁר-הִתְקַלּוּ לַעֲשׂוֹת" (אסתר ט, כג) בלשון יחיד, גם שם דרשו חז"ל: "כאיש אחד" (פסיקתא זוטרתא)

⁷ תפארת ישראל, פי"ז עמ' נ"ו.

¹ כך היא מכונה בפי האחרונים.

מהכלל באמת, יהיו רצונות עצמיים שאינם רצון וטובת הכלל על כל מרכיביו.

יחס פרט-כלל בישיבה

בהקשר זה, הולך ומבאר הרב דסלר, במאמר "החסד והבחירה"¹³, נקודה מהותית מאד עבורנו כבני ישיבה:

"אנו רגילים כל אחד ואחד לראות את עצמנו בהיותנו במקום תורה, כאילו במקרה הגענו שמה עם חברינו יחד, אבל כל אחד עדיין הוא בעולם בפני עצמו; והיינו, כמו תפוח בין הרבה תפוחים שנזרקו יחד לתוך שק אחד, ומכיון שכן, אנו יכולים, כל אחד ואחד, לעשות כחפץ רצונו..."

מחשבה זו היא המחשבה הפשוטה שעלולה חלילה להתגנב לליבו של כל אחד מאיתנו: בחרתי ללמוד בישיבה היות ורציתי לגדול

בתורה ובמידות טובות למען כלל ישראל. אך במקרה הגעתי לישיבת הכותל. מה היחס ביני לבין שאר בני הישיבה? אני עולם בפני עצמו, תפוח בין תפוחים, חלילה. ממילא, אם מטרתי להתעלות בקודש, מאי נפקא מינא, אם אנהג בהנהגת הישיבה או בהנהגה אחרת? מה זה משנה אם אתפלל בישיבה או במקום אחר ובזמן אחר? אלמד המסכת הנלמדת בישיבה או מסכת אחרת? העיקר שמטרת ההתעלות שלי תושג.

אך אומר הרב דסלר:

¹³ מכתב מאליהו ח"א עמ' 119.

ממצרים והופכים לעם, אזי ניתנת להם התורה. עד כדי כך שכתבו חז"ל⁸ שאם הייתה חסרה שפחה אחת מכלל ישראל לא הייתה ניתנת להם התורה.

חשבתי לבאר בס"ד, שכוונת רש"י "כאיש אחד בלב אחד", שהיחיד בישראל מרגיש שהוא הכלל! שהוא חלק אמיתי מעם, במקום להרגיש שהוא הוא, ותו לא.

יסוד התורה הוא "ואהבת לרעך כמוך"⁹, כך הרי לימדנו ר' עקיבא¹⁰, וכך ענה הלל לאותו גר, כנזכר בגמרא¹¹.

מהו הגדר של "כמוך"? ביאר הרמח"ל במסילת ישרים¹²:

"כמוך - בלי שום הפרש, כמוך - בלי חילוקים, בלי תחבולות ומזימות, כמוך - ממש".

למעלה זו של "ואהבת

לרעך כמוך" יוכל האדם להגיע אם יראה עצמו כאיבר בגוף האדם. הרי אין מציאות כזו בעולם, שלאיבר בגוף יהיה רצון עצמי שאינו רצון הגוף, שהרי הגוף כולו הוא ישות אחת ולא יתכנו בו רצונות חלוקים וסותרים. באותו אופן, מבאר הרב דסלר, לא יתכן שלאדם הפרטי שהוא חלק

⁸ כך מציין הרצי"ה בשיחתו לפרשת וירא, עמ' 180.

⁹ ויקרא י"ח, י"ט.

¹⁰ ספרא קדושים פרשה ב

¹¹ שבת דף לא עמוד א: "שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך - פירושה הוא, זיל גמור".

¹² ספר מסילת ישרים פרק יא

נעשה כולנו, לא הישיבה לבד
נתעלה, אלא כולנו כל אחד ואחד
נתעלה למעלה מאד מאד..."

כל אחד מאיתנו צריך להרגיש: מה אני
רוצה? שהישיבה נתעלה ותשתלם על ידי
מעשה ידי! לא רק שאהיה ת"ח ועובד ה',
אלא שהישיבה תהיה יותר שלמה.

השתלמות הפרט ע"י הכלל דיקא

נשים לבנו שוב לדברי הרב דסלר: "אם
ככה נעשה כולנו, לא הישיבה לבד
נתעלה, אלא כולנו כל אחד ואחד נתעלה
למעלה מאד מאד", לא רק שהיחיד
שעושה כרצונו מזיק
לכלל, אלא התועלת
והשלמות של כל אחד
ואחד, היא יותר גדולה
כאשר הוא חלק מן
הכלל! זה ממש מבט
אחר! כשהיחיד מקבל
את השלמות שלו דרך
צינור הכלל, מעלתו
גבוהה בהרבה. זהו יסוד
עבודת ה'! זהו יסוד התורה שעמד עליו
הלל - החיבור לכלל ישראל, החיבור אל
הציבור, החיבור אל הישיבה.

כמובן הדבר מוליד הרגשת אחריות
שנוטעת באדם צורת חשיבה שונה לפני
כל מעשה: היחיד צריך לחשוב להתרגל
לחשוב כחלק מן החטיבה, כחלק מן
המחלקה, כחלק מן הכתה, כחלק מן
הישיבה. הרב שך זצ"ל נשאל פעם ע"י
אברך שדרכו הייתה ללמוד עד מאוחר
בלילה, התמדה זו מנעה ממנו להתפלל
שחרית עם הישיבה. אמר לו הרב שך: לא
שווה! עדיף לישון מוקדם ולהתפלל

"אמנם ההשקפה הזאת היא אשר
תעכב בפני כל תועלת וכל
התעלות. באמת הישיבה היא עצם
מאוחד"

ההשקפה האגוצנטרית הזו, שכל אחד
יעשה מה שלדעתו הנכון ביותר לעלייתו
הרוחנית, "היא אשר תעכב כל התעלות".
הרי הישיבה היא עצם מאוחד, גוף אחד!
כפי שנאמר לעיל, הרי לא שייך שלאיבר
בגוף יהיה רצון נפרד מרצון הגוף.

"כל אחד ואחד שבישיבה הוא
חלק מכלל שלם, ולא שייך שיהיה
לו רצון נפרד, אלא מתבטל הוא
לגמרי אל תועלת
הכלל, ואחראי הוא
עליו אם ככה נביט
על עצמנו הלא
נזהר הרבה מאד
שלא להזיק לרבים
בקלות שביחיד.
נפלא הדבר מאד
ואמת הוא!"

**"כל אחד ואחד שבישיבה
הוא חלק מכלל שלם, ולא
שייך שיהיה לו רצון נפרד,
אלא מתבטל הוא לגמרי
אל תועלת הכלל, ואחראי
הוא עליו"**

הגר"א דסלר זצ"ל

על דרך משל הקרוב אלינו: ברור לכולנו
שחייל בכיתה או בטנק לא ילך לישון
באמצע הקרב ויאמר לעצמו "שלום עלייך
נפשי". הרי הוא חלק מקבוצה! הנזק
שיגרם לו הרי גדול מהתועלת. הוא לא
לבדו הרי!

"ומעתה נבין את גודל ערך אהבת
הישיבה. כל אחד ואחד ממנו ראוי
שנאהב את ישיבתנו בכל לבבינו
ולהשתדל בכל עוז ממש שתתעלה
ותשתלם ע"י מעשה ידינו, ע"י
לימודינו בהלכה ובמוסר וע"י
עומק לבביות תפילותינו. אם ככה

אדם נשמעת בציבור. כל יהודי בישראל יודע זאת. העובדה שכולם יודעים ועושים זאת אינה מטשטשת את הקושי והניסיון שבדבר. תפילת שחרית הרי היא ניסיון קשה לכל יהודי: יש לאדם עבודה, משפחה, ילדים, דברים רבים שעליו להתעסק בהם מיד כשמתחיל היום. נוכח מטלות אלו, להתפלל תפילה בציבור שלוקחת חצי שעה, שלשת רבעי שעה וכן הלאה, אין זה פשוט בכלל. גם בישיבה אין זה קל, תלמידים עמלים בתורה בלילה, ואולי עושים דברים אחרים החשובים להתפתחותם הרוחנית והכללית. בבוא הבוקר בודאי שיש לרבים סבה טובה מדוע להתפלל בצורה אחרת:

ולא עם הישיבה: לפעמים קשה לקום, כגון בחורף כשקר, קשה לצאת מהשמיכה.. יכולים להיות שיקולים רוחניים: שאהיה יותר ערני אם אתפלל יותר מאוחר ואלמד יותר טוב וכד'. אך

לימדנו הרב דסלר שזה לא מבט נכון: א. זה מזיק לכלל, ב. גם היחיד יוצא ניזוק, שהרי לא יוכל להגיע למעלת השלמות. כולנו גוף אחד! כל אחד ואחד מאיתנו שקשר את עצמו בישיבת הכותל המעטירה והנפלאה, הוא חלק מהכלל הקדוש הזה, ולכן הוא מחויב כלפי שמיא, ומחויב לשלמות שלו להיות חלק מהכלל!

קבלת עומ"ש יחד, גילוי יחוד ה'!

מלבד זאת, דיברנו בעבר, כשכאשר מתפללים בישיבה, בציבור, יש מעלה שהציבור מקבל עול מלכות שמים ביחד,

בישיבה. צריך לחשוב על כל דבר כזה פעמיים, הרי אם בשחרית נוכחותו תהיה משמעותית לבית המדרש, והיא תהיה משמעותית, אז לא ברור שהוא צבר רווח אלא הפסד. אני לא הייתי מעז לומר דבר כזה, אך גדולי ישראל כך אמרו.

דברים דומים כתב מרן הרב זצ"ל בספרו 'עולת ראייה'¹⁴ בבואו לבאר דברי חז"ל¹⁵: "כל דבר שבקדושה לא יהיה פחות מעשרה":

"...על כן עיקר העבודה הרוממה היא להשלים את הכלל ולזכותו ולהיטיב לו, ומי ששם העבודה הזאת נר לנתיבתו תמיד

הוא באמת מתעלה לקדושה, כיון שאין מגמתו לאהבת-עצמו.

אבל היחיד כשהוא לעצמו אי אפשר שיתעלה לקדושה לולא

ההתרוממות למעלת הקדושה שעל ידי הרבים, לטובתם ולזכותם..."

מה שהרב דסלר מבאר מצד הבחירה, מבאר הרב זצ"ל מצד הקדושה.

תפילה בציבור ובישיבה

תפילה בציבור היא ערך גדול מאד, הגמרא בברכות¹⁶ אומרת שתפילתו של

¹⁴ עולת ראייה א' עמ' ער"ב

¹⁵ ברכות כ"א

¹⁶ ברכות דף ו' ע"א: "תניא, אבא בנימין אומר: אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר: לשמוע אל הרנה ואל התפלה, במקום רנה שם תהא תפלה."

בזמן, כולנו בני אדם, הוא צריך להצטרף למנין בישיבה. גדולי המחמירים בעניין, הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ויבלט"א מו"ר הרב נבנצל שליט"א, פסקו¹⁹ שמי שהפסיד לגמרי את התפילה בישיבה ולא יכול אפילו להצטרף באיחור, יתפלל ביחידות בישיבה. אנו בישיבה לא מורים כך, מחשש שעלולים לבוא לידי זלזול במנין, אך גדולי ישראל שמחשבתם ישרה כך מורים. הקב"ה יעזור שכולנו נלך ונתחזק ואיש לרעהו יאמר חזק, ויתגדל ויתקדש שמיא רבא.

כמה גדול דבר הזה!¹⁷ הרמח"ל¹⁸ מבאר בספרו, "דרך ה'", שבאופן הזה מתגלה יותר שלמות ייחוד ה' בעולם. הפועל היוצא, אנו רוצים לבקש באמת, שנחזק איש את רעהו, בחדר או בחברותא, ונחשוב איך אנחנו מתחילים את היום כולנו כאחד בתפילת שחרית בבית המדרש של הישיבה? זה ודאי מצריך חיזוק גדול, איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק! רק בדרך חיובית, דרך של עליה. ניקח איתנו את דברי הרב דסלר ונשים אותם נגד עינינו בחדר או במקומנו בבית המדרש. לא נשלח את דבריו לגניזה, כמו הרבה דברים היום שקוראים ושמים בגניזה (צריך לשים לב שלא נגנוז גם את עצמינו...). נלמד ונחזור על דבריו היטב, (מי שירצה יפתח ב'מכתב מאליהו' ויראה את מכלול דבריו בכל הפרק, את עומק השלמות של העניין הזה).

מעשית, אנו רוצים לקבוע מסמר של התחלה: מחר בע"ה הרב אבנר ששר שליט"א יתחיל ללמוד עם מי שמעוניין להצטרף, את ההקדמה הנפלאה של הרב זצ"ל לעולת ראייה. (בעבר למדנו הקדמה זו בכולל, ואמר לי אחד האברכים שלימוד זה שינה עבורו לחלוטין את התפילה). הקדמה שנותנת מבט על התפילה, על הקישור שלנו לרבש"ע, מבט על היחס שבין תורה ותפילה. אני משוכנע שחלק יצטרפו, והדבר יקרין עוד ועוד.

מבחינה הלכתית, חשוב לציין, גם אם אדם קם מעט מאוחר, לא הצליח לקום

¹⁷ כנזכר בשולחן ערוך או"ח סימן סב הלכה ג': " צריך שליה צבור להשמיע קולו בשמע ישראל כדי שישמעו הקהל וימליכו שם שמים יחד".
¹⁸ פרק ד'.

¹⁹ הליכות שלמה פרק ה' הערה 8.

